

Vergaderjaar 2023–2024

32 793

Preventief gezondheidsbeleid

F

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 mei 2024

Met deze brief bied ik uw Kamer het onderzoek «Update van de impact van de JOGG-aanpak op overgewicht en beweeggedrag bij kinderen en jongeren» van het RIVM aan. Hiermee doe ik de toezegging af om de resultaten van het onderzoek te delen naar aanleiding van een vraag van het lid Prast (PvdD) tijdens de behandeling begroting Volksgezondheid, Welzijn en Sport 2023 op 24 januari 2023 in uw Kamer. Het rapport is in de bijlage toegevoegd.

Vanuit VWS vind ik het belangrijk voortdurend bij te dragen aan onderzoek naar de onderbouwing en effectiviteit van preventie interventies, zoals genoemde aanpak. Naast onderzoek van het RIVM is recent een onderzoek naar de effectiviteit van de JOGG-aanpak gepubliceerd door een onderzoeksconsortium van het Mulier Instituut, Amsterdam UMC en Erasmus MC¹. Dit onderzoek wordt tegelijkertijd gepubliceerd. Aangezien beide onderzoeken zich richten op het effect van de JOGG-aanpak ga ik in deze brief op allebei de onderzoeken nader in.

In december vorig jaar heb ik de Tweede Kamer geïnformeerd over mijn inzet op een preventieaanpak leefstijl met focus op overgewicht en voeding. Het beleid richt zich op vier beleidslijnen, waaronder focus op kinderen en jeugd en een beweegvriendelijke omgeving². Het Ministerie van VWS ondersteunt de JOGG-aanpak als onderdeel van het beleid op het terugdringen van overgewicht. Met de JOGG-aanpak wordt vanuit een integrale aanpak met gemeenten gewerkt aan een gezonde leefomgeving om overgewicht te voorkomen door in te zetten op gezonde voeding, slaap/mentaal welzijn en voldoende beweging.

¹ «Stap voor stap naar een gezonde leefomgeving voor kinderen en jongeren, lessen uit de JOGG-aanpak», Mulier Instituut, Amsterdam UMC en Erasmus MC.

² Kamerstukken II, 2023–2024 32 793, nr. 710

Het RIVM-onderzoek dat ik uw Kamer aanbied betreft een vervolgstudie op een onderzoek dat zij in 2019/2020 al deden naar het effect van de JOGG-aanpak op overgewicht en beweeggedrag van kinderen en jongeren over de periode 2015 tot en met 2018³. Uit dit onderzoek bleek dat in het vierde jaar na invoering van de JOGG-aanpak het aantal kinderen tussen 2 en 19 jaar met overgewicht in een JOGG-buurt negen procentpunt lager is dan het aantal kinderen met overgewicht die niet in een JOGG-buurt wonen. Dit verschil was niet statistisch significant. Jongeren van 12–19 jaar voldeden in de JOGG-buurt niet vaker aan de Beweegrichtlijn.

Om meer inzicht te krijgen in de ontwikkelingen op de langere termijn is in het bijgevoegde recente RIVM-onderzoek ook de periode 2019 tot en met 2021 toegevoegd. Daarmee was het mogelijk om over een langere periode de effectiviteit van de JOGG-aanpak te bekijken, in het licht van BMI en beweeggedrag.

De onderzoekers hebben gekeken naar verschillen in overgewicht en beweeggedrag tussen buurten waar de JOGG-aanpak is ingevoerd en buurten waar de JOGG-aanpak niet is ingevoerd, tot en met 8 jaar na de invoer van de JOGG-aanpak. De resultaten laten in de eerste jaren na invoering van de JOGG-aanpak een iets lager percentage overgewicht bij kinderen van 2–19 jaar zien in de JOGG-buurt ten opzichte van de niet JOGG-buurt, maar niet op de langere termijn. In alle jaren zijn er echter geen significante verschillen te zien in de prevalentie van overgewicht bij kinderen van 2–19 jaar die wonen in een JOGG buurt ten opzichte van kinderen die niet in een JOGG buurt wonen. Dit geldt ook voor het voldoen aan de Beweegrichtlijnen bij jongeren van 12–19 jaar.

Daarbij benoem ik gelijk dat BMI en beweeggedrag twee belangrijke indicatoren zijn maar niet allesomvattend. Overgewicht wordt bij uitstek veroorzaakt door een complexe mix van verschillende factoren. Dit wordt ook bevestigd door de onderzoekers van het RIVM-onderzoek. Zij benoemen dat alleen naar overgewicht en beweeggedrag is gekeken, maar dat de JOGG-aanpak zich breed inzet op het gezond maken van de omgeving. De mogelijke effecten op andere vlakken dan overgewicht en het voldoen aan de Beweegrichtlijnen, zoals sociale en mentale gezondheid of veranderingen in voedingspatronen en kleine veranderingen in beweeggedrag hebben zij niet in deze studie meegenomen.

In het onderzoek van het Mulier Instituut, Amsterdam UMC en Erasmus MC dat ook recent is gepubliceerd, is wel breder naar het effect van de JOGG-aanpak gekeken. Daarbij hebben zij andere uitkomstmaten gebruikt dan alleen overgewicht en beweeggedrag. Zij concludeerden dat de JOGG-aanpak bijdraagt aan de beweging richting een gezonde leefomgeving voor kinderen en jongeren. De conclusie was dat stakeholders in de gemeente op langere termijn eigenaarschap ervaren voor het realiseren van een gezonde leefomgeving, dat hiervoor beter integraal wordt samengewerkt met andere organisaties en het stimuleren van gezonde keuzes in het beleid is opgenomen.

Ik plaats de resultaten van de verschillende onderzoeken naar de JOGG-aanpak daarom graag in breder perspectief. De JOGG-aanpak is gebaseerd op de EPODE-aanpak, een wetenschappelijk onderbouwde aanpak om overgewicht bij kinderen en volwassenen terug te dringen.

³ Blokstra A, Schipper M, de Hollander EL, Schurink-van 't Klooster TM. Werkt de JOGG-aanpak? RIVM, Bilthoven, 2020. Werkt de JOGG-aanpak? Veranderingen in overgewicht en beweeggedrag bij kinderen en jongeren (rivm.nl)

Deze aanpak richt zich zowel op de gedragsveranderingen bij het individu als op het creëren van veranderingen in de sociale en fysieke leefomgeving.

De onderzoekers van het RIVM-onderzoek geven een aantal mogelijke verklaringen voor hun bevindingen. Daarin geven ze aan dat het mogelijk is dat na een aantal jaren de intensiteit en aandacht voor de activiteiten als onderdeel van de JOGG-aanpak afneemt, waardoor het effect op langere termijn afneemt. Dit werd ook in eerder onderzoek al eens aangehaald⁴. Ik ga met de organisatie JOGG in gesprek om de JOGG-aanpak verder te verbeteren. Daarbij leg ik de focus op het verbeteren van lange termijn effecten van de aanpak, zodat deze van invloed is en blijft op een gezondere leefomgeving voor kinderen en jongeren.

Tevens benoemt RIVM enkele beperkingen aan het recente onderzoek. Zo wordt aangegeven dat een klein deel van het totaal aantal kinderen in een buurt in het onderzoek zijn meegenomen. Ook bleven – vanwege de gebruikte methode (van matching van de groepen in de verschillende buurten) – kleine aantallen over voor de analyse. De onderzoekers bevelen toekomstig onderzoek aan waarbij gegevensbronnen worden gebruikt met grotere aantallen kinderen en jongeren. Daarnaast geven zij aan ook te kijken naar andere uitkomstmaten dan alleen overgewicht en beweeggedrag. Ik ga met RIVM in gesprek om op basis van de aanbevelingen in het onderzoek te bespreken hoe zo goed mogelijk zicht te krijgen op de verbeteringen die in de JOGG-aanpak worden doorgevoerd en deze waar nodig te monitoren.

De uitkomsten van deze activiteiten zal ik met uw Kamer delen.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M. van Ooijen

⁴ Kobes et al. (2021), Prevalence of overweight among Dutch primary school children living in JOGG and non-JOGG areas